

Beszámoló a Gyermekjóléti Szolgálat és a Családok Átmeneti Otthona 2011. évi működéséről

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló többször módosított 1997. évi XXXI. tv. (a továbbiakban Gyvt.) 96. §. (6) bekezdése kimondja, hogy az önkormányzatoknak minden évben átfogó értékelést kell készítenie a gyermekjóléti és gyermekvédelmi feladatok ellátásáról.

A jogszabályi kötelezettségből adódóan intézményünk elkészítette a gyermekjóléti szolgálat és a Családok Átmeneti Otthona 2011. évi munkájáról szóló beszámolót.

Az önkormányzat által biztosított személyes gondoskodást nyújtó ellátások

Gyermekjóléti szolgáltatás

Városunkban a **gyermekjóléti szolgáltatás** feladatait az Útkeresés Segítő Szolgálat keretében működő gyermekjóléti szolgálat, mint önálló szakmai egység látja el.

Az intézmény székhelye: Dunaújváros Bartók B. u. 6/b., ahol két szakmai csoport lát el – az önkormányzatnak kötelező – feladatot, így a családsegítést és a gyermekjóléti szolgáltatást.

A két szakmai csoport egymástól elkülönített önálló dokumentációt vezet.

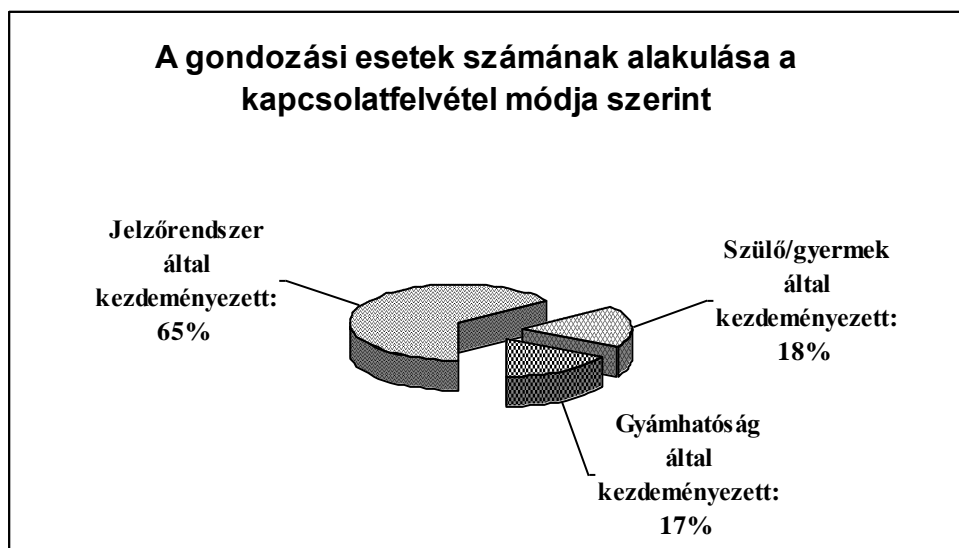
Az épület berendezésében, bútorzatában alkalmazkodik ügyfeleihez és a gyermekek életkori sajátosságaihoz.

2011. évben 9 fő családgondozó, 3,5 fő családgondozó asszisztens és 2 fő gyógypedagógus végezte a gondozott családok és gyermekek ellátását, a kliensek fogadását. A szakmai létszámban 1999. év óta nem történt változás.

A szolgáltatások ellátását pszichopedagógus, valamint megbízási szerződés alapján jogász és pszichológus segítette.

2011. évben a gyermekjóléti szolgálatnál családgondozásban részesülő **gyermekek száma 612 fő volt, ez 387 család** gondozását jelentette.

Az év folyamán a szolgálathoz összesen 348 jelzés érkezett. Ezek közül 228 új gondozási eset volt. 41 esetben szülők kértek segítséget gyermekükkel kapcsolatos nevelési problémáik, vagy elvált szülők esetében a másik szülőnél nevelkedő gyermekeik ügyében. A jelzőrendszer tagjai által kezdeményezett kapcsolatfelvételre 148 esetben került sor. A szolgálathoz érkezett összes jelzést figyelembe véve jelentős emelkedést mutat a tankötelezettség szegés miatt bejelentett esetek száma. Ennek oka, hogy a tankötelezettség teljesítésének elősegítése érdekében 2010-ben életbe lépett jogszabály arra kötelezi a közoktatási intézményeket, hogy jelzéssel éljenek a gyermekjóléti szolgálat felé, amennyiben az iskolából a gyermek igazolatlanul mulaszt. A gyámhatóság által kezdeményezett kapcsolatfelvételre 39 esetben került sor. /1. ábra/

1. ábra

A segítségnyújtás elsődleges módját az **alapellátásban** történő családgondozás jelenti. Alapellátás keretében 112 család 199 gyermekét gondozták a családgondozók. Ennek során az elkészített gondozási-nevelési tervnek megfelelően rendszeres kapcsolattartás keretében - a szociális munka módszereinek és eszközeinek felhasználásával - végezték szakmai tevékenységüket. Az alapellátásban történő családgondozás a segítő kapcsolatra épült, mely a szülők és a gyermekek családgondozóval történő együttműködésén alapult. Az együttműködésen kívül meghatározó volt még a gyermekek veszélyeztetettségének mértéke, a család mit látott problémának, valamint segítséggel képes volt-e a veszélyeztető tényezők megszüntetésére, a család egységének megerősítésére. A család segítése hosszú folyamat, széles körű, tervezett tevékenység. Ez a komplex segítő tevékenység a család problémamegoldásának javítását szolgálta. A megoldásban a „kis lépések” elve érvényesült.

2011. évben 147 család 191 gyermekét érintette az **eseti gondozás**. Ez a gondozási forma az alapellátás mellett 2006-tól jelent meg folyamatosan emelkedő számban. Eseti gondozásra akkor került sor, amikor a család életében olyan kisebb funkciózavar merült fel, amely a családgondozók részéről nem igényelt folyamatos kapcsolattartást, ezért a kliensek együttműködésével 2-3 konzultáció elegendő volt a problémák kezelésére. Ezekben az esetekben a család az eseti gondozás megszűnése után képes volt a problémák önálló kezelésére.

2011. év során a szolgálat 78 család 135 gyermekét gondozta **védelembe vétel** keretében. Védelembe vételre akkor került sor, ha a gyermek veszélyeztetettségét az alapellátások önkéntes igénybevételével nem lehetett megszüntetni, a gyermek körül a problémák tovább súlyosbodtak, veszélyeztetettsége továbbra is fennállt. A védelembe vétel szükségszerűsége sok esetben az együttműködés hiányosságán alapult, hiszen a fennálló problémát közösen kellett volna megoldani a szülő és a gyermek aktív közreműködésével. Másrészt a szolgáltatáshoz való hozzájutás megszervezése és – a szociális ellátórendszer helyi lehetőségein túlmutató – hiányosságai is megnehezítették a családgondozás eredményes lezárását.

2011. évben az alábbi kiemelten súlyos problémák, illetve ezek együttes fennállása esetén vált szükségessé a védelembe vétel vagy annak fenntartása:

- anyagi, megélhetéssel és lakhatással összefüggő problémák /reménytelen lakáshelyzet, jövedelem beosztási problémák, magas összegű banki és közüzemi adósságok/
- szülők gyermeknevelési nehézségei, a gyermekek fizikai és érzelmi elhanyagolása
- szülők életvitele, családon belüli súlyos konfliktusok, szenvedélybetegségek
- elvált, vagy különváltan élő szülők gyermekekkel való kapcsolattartás miatti konfliktusai
- pszichés megbetegedések
- iskolai magatartásproblémák, tankötelezettség szegés /magas számú igazolt és igazolatlan hiányzások/
- 50 órát meghaladó igazolatlan iskolai hiányzások

A védelembe vétel a jegyzői gyámhatóság feladata, melynek során határozatot hozott. Ebben megfogalmazta és rögzítette azokat a feladatokat, amelyeket a veszélyeztetettség megszüntetése érdekében a klienseknek be kellett tartaniuk. A családgondozó a határozatban foglaltaknak megfelelően az érintettek bevonásával gondozási-nevelési tervet készített és az abban foglaltaknak megfelelően látta el a gondozási feladatát.

A 2010. évi LXVI. törvény 2010. augusztus 30-ai hatállyal bevezette az **iskoláztatási támogatás** jogintézményét. Célja a tankötelezettség teljesítésének, ezáltal a gyermek helyes irányú fejlődésének elősegítése volt. A jogszabály a gyermekjóléti szolgálat részére meghatározta a tankötelezettség elmulasztásával, az iskoláztatási támogatás folyósításának felfüggesztésével és természetben történő nyújtásával kapcsolatos feladatokat. Ennek értelmében a gyermekjóléti szolgálat az 50 órát nem meghaladó igazolatlan mulasztás esetén a családdal, valamint a gyermek iskolájával való együttműködés keretében az alapellátás eszközeivel nyújt segítséget az iskolai mulasztás feltérképezésében és a problémák megoldásában. A családgondozó tudatosítja a gyermekben és a szülőben a tanulás fontosságát, illetve tájékoztatja a tankötelezettség elmulasztásának következményeiről. Az 50 órát meghaladó igazolatlan iskolai mulasztás esetén a gyámhatóság védelembe veszi a gyermeket, felfüggeszti az iskoláztatási támogatást és eseti gondnokot rendel ki.

A 2011. évben 84 esetben érkezett jelzés a szolgálathoz tankötelezettség elmulasztása miatt. Az 50 órát meghaladó igazolatlan iskolai mulasztás miatt a gyámhatóság 20 esetben vette védelembe a gyermeket, az iskoláztatási támogatás folyósítását felfüggesztette - eseti gondnokot rendelt ki - annak későbbi felhasználása céljából.

Amennyiben a gyermeknek nem volt a felfüggesztett iskoláztatási támogatás kezelésére alkalmas közeli hozzátartozója, az eseti gondnoki feladatok ellátását a gyermekjóléti szolgálat családgondozói látták és látják el. A családgondozók által készített pénzfelhasználási tervekben többnyire a közüzemi számlák kiegyenlítése szerepel. Ennek oka, hogy az érintett családok elsősorban élelemre, ruházatra használják fel jövedelmüket, így a közüzemi számlák fizetése gyakran elmarad. Halmozódó hátralékaik miatt a szolgáltatásból való kizárás fenyegeti őket, amely a

gyermekre nézve hátrányos. Az eseti gondnok a gyermek nevére kiállított számlával köteles elszámolni a gyámhatóság felé.

A tankötelezettség szegés emelkedő száma azt mutatja, hogy a jogszabály bevezetése egyelőre nem hozta meg a várt eredményt, mert az érintett gyermekek többsége az iskoláztatási támogatás felfüggesztését követően sem jár iskolába. A 2011. évben a legtöbb tankötelezettség szegésről szóló jelzés középiskolás korú fiatalokról érkezett a szolgálathoz. Az esetek egy részében a szülő eszköztelen és képtelen volt motiválni gyermekét az iskolába járásra vagy érdektelenséget mutatott a tankötelezettség nem teljesítése tekintetében. Az iskolai hiányzás a gyermekeknél gyakran társult beilleszkedési problémákkal, viselkedés és/vagy magatartászavarral, tanulási problémákkal.

A gyermekjóléti szolgálat feladata a **veszélyeztetettség miatt családjukból kiemelt, szakellátásban**– gyermekotthonban, lakásotthon hálózatban vagy nevelőszülőnél – nevelkedő gyermekek családjukba való visszahelyezését elősegítő családgondozás/utógondozás.

A gyermekjóléti szolgálat **utógondozási** tevékenysége két fő területre összpontosult:

- szakellátásban lévő kiskorú gyermekek Dunaújvárosban élő vér szerinti családjának gondozása
- szakellátásból hazakerülő, családjukba visszahelyezett gyermekek és szüleik családgondozása, figyelemmel követése

2011. évben a visszahelyezés elősegítése érdekében a szolgálat 44 családot gondozott. Ez a családgondozói tevékenység 81 gyermeket érintett.

A szakellátásban nevelkedő gyermekek családjának gondozása **/utógondozás I./** során a családgondozó az alábbi feladatokat látta el:

- lakhatási problémák esetén közreműködött albérlet keresésében, illetve önkormányzati bérlakáshoz jutás jogosultságának feltérképezésében,
- munkanélküliség esetén segítséget nyújtott álláskeresésben, hivatalos ügyek intézésében,
- tájékoztatta a szülőket az igénybe vehető szociális támogatásokról,
- életvezetési, gyermeknevelési tanácsokat adott, adományokat közvetített,
- a szülőket mentális megsegítésük érdekében a szolgálat pszichológusához irányította,
- a szülők és gyermekek közötti kötődés erősödése érdekében szorgalmazta a rendszeres kapcsolattartást,
- otthontalan szülők esetében telefonálási lehetőséget biztosított a gyermekkel való kapcsolat megtartása céljából,
- együttműködött a gyámmal, a nevelőszülői/gyámi tanácsadóval, a szakellátás gyermekotthoni családgondozóival.

A családgondozói munka során a tapasztalat az, hogy a szülők nem, vagy csak nehezen tudnak és akarnak azonosulni a változtatás szükségességével, ezért az erőfeszítésre vonatkozó motiváltságot is nélkülözik. A gyermekkel való kapcsolattartás nehézsége gyakran a kedvezőtlen anyagi helyzet, mert a gondozási helyre utazás sok esetben komoly költségeket jelent a szülőknek.

A szakellátásból otthonukba visszahelyezett gyermekek és családjuk gondozása /utógondozás II./ általában egy évig tart, amely sok esetben védelembe vétel melletti családgondozást jelent. A gondozás során a családgondozó folyamatosan segítette a gyermekek visszailleszkedését a családjukba és a tágabb közösségbe. Célja, hogy a gyermek a családjában nevelkedhessen, továbbá, hogy a család egy év elteltével segítő nélkül is képes legyen közösséget alkotni.

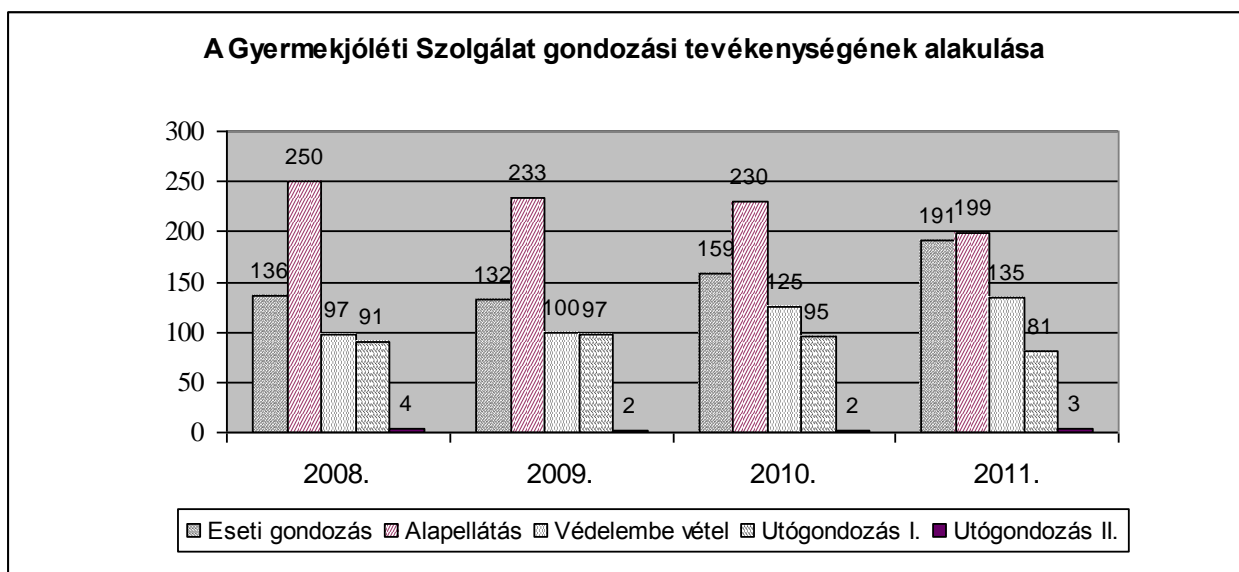
2011. évben szakellátásból családba visszahelyezés 3 családba történt, ez 3 gyermeket érintett.

A kapcsolattartás bővítése volt a cél olyan családoknál, ahol a visszahelyezés a jelenlegi körülmények között nem lehetséges.

Ilyen esetekben a családgondozók a következő célokat tűzték a családok elé:

- a gyermek a hétvégét, valamint a szünidőt vagy annak egy részét a családjában tölthesse,
- a család rendszeresen látogassa a gyermeket a gondozási helyén,
- levélben történő kapcsolattartás kezdeményezése és támogatása,
- átmeneti nevelésben lévő továbbtanuló gyermek kollégiumban való elhelyezésének támogatása a családhoz közelítés céljából.

2011. évben az alapellátásban gondozott gyermekek számának alakulásában az előző évhez képest kisebb mértékű csökkenés következett be. Azokban az esetekben, amikor az eseti gondozás elégségesnek bizonyult nem került sor az alapellátásban való gondozásra. Ezért az eseti gondozás száma tovább emelkedett. A védelembe vétel keretében történő gondozás emelkedésének legfőbb oka a tankötelezettség szegés miatti hatósági intézkedés. A szakellátásban lévő gyermekek szülei /utógondozás I./, valamint a családjukba visszahelyezett gyermekek /utógondozás II./ gondozásának száma csökkent a gyermekek nagykorúvá válása, illetve a szülők más településre való költözése miatt. A gyermekjóléti szolgálat gondozási tevékenységének alakulását – a 2007-től 2011-ig terjedő időszak éves adatai alapján – mutatja a 2. ábra.

2. ábra

A Dunaújvárosi Rendőrkapitánysággal 2003-ban kötött együttműködési megállapodás célja a **családon belüli erőszak** megelőzésével és kezelésével, valamint a gyermekek veszélyeztetettségének megelőzésével és megszüntetésével kapcsolatos segítő tevékenységek és intézkedések hatékonyságának növelése és a jogszabályokban meghatározott feladatok összehangolása. Az együttműködés keretében a rendőrségtől 2011. évben 37 bejelentés érkezett. Fiatalkorúak általi bűnelkövetésről 13 jelzés, fiatalkorúak sérelmére elkövetett bűnelkövetésről 15 jelzés érkezett. Családon belüli erőszakot 9 bejelentés tartalmazott.

A családon belüli erőszak okai elsődlegesen a következők:

- párkapcsolati problémák, diszharmonikus családi légkör, konfliktuskezelő képesség alacsony szintje
- anyagi problémák
- egzisztenciális- és társfüggőség, mely meggátolja a felet, hogy a megromlott kapcsolatából ki tudjon lépni
- erőszak a családtörténetben, a saját szocializáció sérülése
- alkoholbetegség, pszichés problémák

A bejelentéseket követően a családgondozók környezettanulmányt készítettek a családoknál, feltárták az adott problémákat. A bejelentett esetek többségében - a családok együttműködési készségétől függően – a gondozási munkát alapellátásban kezdték meg vagy – szükség esetén - hatósági intézkedést kezdeményeztek.

A **távoltartásról** szóló 2009. évi LXXII. törvény bevezetése lehetővé tette a családon belüli erőszak esetén a rendőrség részéről az ideiglenes megelőző távolságtartás elrendelését 72 óra időtartamra, illetve a bíróság részéről a megelőző távolságtartás elrendelését 30 napra. A szolgálat látókörébe került esetekben a bántalmazott személyek az eljárást nem folytatták, így a távolságtartás elrendelése nem járt eredménnyel és a korábbi családi kapcsolat visszarendeződött.

A családokban egyre gyakrabban előforduló kapcsolati és egyéb problémák miatt a szolgálat, mint esetkezelési technikát alkalmazta a mediációt. A **mediáció** egy speciális konfliktuskezelési módszer, amelynek lényege, hogy két vagy több fél vitájában, nézetkülönbségében, a felek kölcsönös megállapodásával és annak betartásával a problémák megoldódnak. Ennek folyamatában egy harmadik fél, a mediátor jár közben. A mediáció lehetőséget ad arra, hogy a felek hatékonyan kommunikáljanak, egyezkedjenek, részt vegyenek a saját életükre vonatkozó döntések kimunkálásában, ügyeiket bizalmasan egy önkéntes, strukturált folyamat keretében vitassák meg. A felek írásbeli megállapodásban rögzítik igényeiket a partnerrel szemben és kompromisszumkészség esetén ennek betartásával kiküszöbölhető a bírósági eljárás.

A 2011. évben gyermekláthatási, szülők válási és szülő-gyermek kapcsolati problémával a szolgálathoz forduló családok közül 8 olyan eset volt, amikor a felek együttműködésére számítva a mediátorok segítséget igyekeztek adni az adott probléma megoldásához. Azonban a felek közül egyik vagy másik később nem jelent meg a szolgálatnál, vagy a megállapodás betartásában nem volt együttműködő.

A szolgálat kapcsolatügyeletet nem működtet, de a Dunaújvárosi Városi Bíróság, valamint a Városi Gyámhivatal láthatás lebonyolítására több alkalommal kérte fel a

szolgálatot. Ehhez az intézmény nyitvatartási idejében minden esetben helyiséget és családgondozót biztosított.

A szolgálat feladata a hozzá forduló vagy a jelzőrendszer által jelzett **szociális válsághelyzetben lévő várandós anyák** gondozása. Ennek során a családgondozó folyamatosan kapcsolatban állt az anyák gondozását ellátó személyekkel, elsősorban a körzeti védőnővel, a kórházi szociális munkással. A családgondozó segítséget ajánlott fel a legtöbb esetben anyagi, családi, párkapcsolati, lelki problémával küzdő anyák részére, pszichológust biztosított számukra, valamint adományokat közvetített az újszülött fogadásához szükséges otthoni környezet megteremtéséhez. Amennyiben szükségessé vált megkereste a lehetőséget az anya és újszülöttje részére anyaotthonban vagy átmeneti otthonban való elhelyezéshez, illetve figyelemmel kísérte a családi kapcsolatok és a környezet alakulását.

A 2011. évben 13 várandós anya gondozására került sor. Helyzetüket sikerült úgy stabilizálni, hogy az anyák gyermeküket további családgondozói és védőnői segítséggel megnyugtató módon tudták gondozni és nevelni.

2010. évben 70 **környezettanulmány** elkészítésére kapott a szolgálat felkérését. A környezettanulmányok 71 %-a a gyámhivatal megkeresése alapján készült gyermektartásdíj állam általi megelőlegezéséhez. Kisebb számban készített a szolgálat környezettanulmányt családba fogadási, gyermek elhelyezési, kapcsolattartási, gyámsági, átmeneti nevelésbe vételi, ideiglenes hatályú elhelyezési ügyekben.

A gyermekjóléti szolgálat **szolgáltatási** tevékenységeiről a jelzőrendszer tagjainak segítségével, illetve a helyi médiákban való megjelenésekkel értesíti a város lakosságát. A szolgálat ügyfélfogadási idejében a szolgálatot felkeresőket tájékoztatta a szülőket és gyermekeket megillető jogokról, az igénybe vehető támogatásokról, ellátásokról. Tanácsadást tartott nevelési-magatartási problémák, családi konfliktusok kezelésében, illetve segítséget nyújtott az ügyintézésben.

A szolgálat honlappal rendelkezik, amelyből az érdeklődők információkhoz jutnak a szolgálat összes szervezeti egységének tevékenységéről, szolgáltatásairól, azok elérhetőségéről.

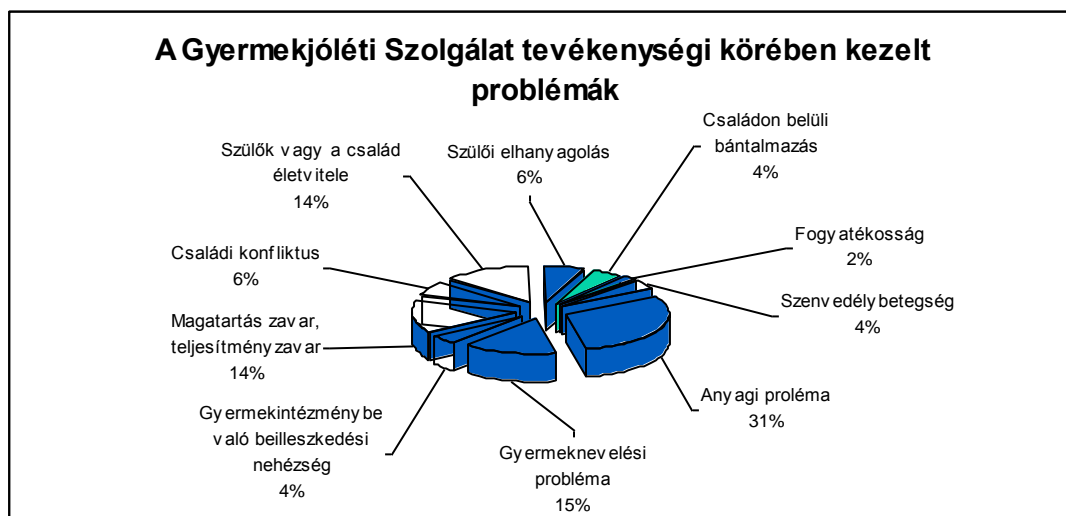
A gyermekjóléti szolgálat 2011. évben 4687 klienst fogadott. A szolgálathoz forduló és/vagy családgondozásban részesülő családok problémái változatos képet mutattak.

A családoknál megjelenő nehézségek kialakulására hatással voltak a kedvezőtlen társadalmi, gazdasági változások, melynek hozadékeként egyre több családot érint az elszegényedés veszélye. A családok hozott problémája egyre nagyobb számban anyagi és megélhetési jellegű, mely évről évre emelkedő tendenciát mutat.

Az anyagi problémákkal küzdő családok a munkanélküliség, az alacsony jövedelmek miatt kerültek nehéz helyzetbe. Nehézséget okozott számukra a család élelmezése, az albérlet, a lakáshitelek, a közüzemi szolgáltatások fizetése. Eldöntendő kérdés volt számukra, hogy élelmet vegyenek vagy a közüzemi számlákat fizessék.

A szolgálat korlátozott lehetőségekkel rendelkezik az anyagi problémák megoldásában. Segítséget ruha- és élelmiszeradományok, az igénybe vehető segélyekről való információ, tanácsadással, valamint adósságkezelés formájában

tudott nyújtani. Változatlanul magas volt a gyermeknevelési, az iskolai magatartási és teljesítmény problémák száma. Ez olyan folyamat, amely a gyermek kamaszkorba lépésével, azaz 12. és 14. év között csúcspontot ér el. A háttérben többnyire a szülők rossz, következtelen, megengedő nevelési módszerei állnak. Jellemző még, hogy olyan negatív családi érzelmi és viselkedési modellek lelhetőek fel a környezet részéről, a családi légkör olyan rejtett vagy nyílt zavara áll fenn, mely felerősíti a gyermeknevelési hiányosságokat. Az iskolában jelentkező problémák gyakran a szülők pedagógusokkal való rossz vagy hiányos együttműködését tükrözték. Jellemző még, hogy a megjelenő problémátípusok legtöbbször halmozottan jelennek meg a családok életében. Ez fokozott terhet ró a családokra. A problémák összetettsége miatt minden esetben csak a komplex családgondozás lehet eredményes. /3. ábra/

3. ábra

A szolgálat gyógypedagógiai – fejlesztő pedagógiai tanácsadást működtet. 2011. évben **gyógypedagógiai tanácsadáson** 121 gyermek vett részt.

A gyógypedagógusnál megjelent általában 5-16 év közötti gyermekek többsége tanulási nehézségekkel küzdött. Ezt a csoportot képviselik azok a gyermekek, akik a tanulás egy-egy részterületén, pl. írás, olvasás, matematika tárgyakban való gyengeségük/lemaradásuk miatt segítség nélkül nem tudnak együtt haladni társaikkal, illetve valamilyen ok vagy okok miatt viselkedésük/magatartásuk megváltozik. A tanulási zavarral küzdő gyermekek esetében ez a probléma szinte már az összes tantárgyat érinti. Mivel egyáltalán nem vagy csak nehezen tudnak eleget tenni az iskolai követelményeknek, ezek a teljesítményproblémák zavart okozhatnak személyiségfejlődésükben. A gyógypedagógus célja a kialakult tanulási nehézségeken való mielőbbi átsegítés. A tapasztalat szerint azonban a legtöbb családnak folyamatos és hosszú távú segítségre lenne szüksége gyermeke tanulási vagy magatartási problémáinak megoldásához. Az óvodás korosztály esetében az egyéni fejlesztés a gyengébb részképességek fejlesztését, a jól működő területek használatának erősítését, valamint az iskolaérettség elérését egyaránt jelenti.

A középsúlyosan értelmileg akadályozott és a súlyosan, vagy halmozottan sérült gyermekek és szülei is igényelték a fejlesztő foglalkozásokat és – igaz kisebb számban – megjelentek a szolgálat gyógypedagógiai tanácsadásán.

A gyógypedagógusok az okok felderítése során együttműködtek a családgondozóval, a gyermek osztályfőnökével. A fejlesztő foglalkozásokon végzett

részképeség fejlesztéssel, koncentrációs és feszültségoldó terápiával, állandó megerősítéssel pozitív fejlődés volt tapasztalható. Fontos annak elérése is, hogy a gyermekek teljesítménye, beilleszkedése az osztályközösségbe, valamint a tanuláshoz való viszonya javuljon.

A 2011. évben a **pszichológiai tanácsadás** keretében a szolgálat két pszichológusa (1 fő tanácsadó főállásban, 1 fő heti 25 órában) összesen 285 esettel foglalkozott. Szülők, gyermekek, nagyszülők és pedagógusok jelentek meg a konzultációkon. Az életvezetési tanácsadáson túl személyiség vizsgálatokra, intelligencia-és részképeség vizsgálatokra került sor. A szolgáltatást igénybevevők életkorát tekintve vegyes kép bontakozott ki. A felnőtt személyek esetében a nevelési problémákon túl kisebb-nagyobb pszichés zavarok rendezésére volt szükség. A leggyakrabban pánik zavar és a poszttraumás stressz állapot kezelésére került sor.

Óvodás gyermekek esetében a szülők, az óvodapedagógusok, vagy a családgondozók jeleztek problémákat. Intézménylátogatások célja a gyermekek tevékenységének és viselkedésének csoportos környezetben való megfigyelése volt. Ezek során a tapasztalat azt mutatta, hogy gyermek életkorának megfelelően fejlett játékában, viselkedésében, azonban a szülők nevelési módszerei nem alkalmazkodtak az életkori sajátosságokhoz. Ezekben az esetekben a szülők segítséget kaptak gyermekük neveléséhez. Az óvodapedagógusok, a szülőkkel való kommunikációs problémák megoldásához kértek módszereket.

Az iskolás kori magatartási problémák és a tankötelezettség szegés mögött leggyakrabban eddig nem diagnosztizált, vagy ellátatlan részképeség-gyengeség és intellektuális probléma állt. Az iskolai hiányzások okainak másik fontos komponense a sok esetben évek óta húzódó kezeletlen és elmérgesedett szülő-gyermek viszony! Az általános iskolába járó, magatartási problémákkal küzdő gyermekek intellektusa sok esetben a mentálisan retardált övezetbe esik. Ők már az általános iskola követelményrendszerét is nehezen tudják elsajátítani. A felső tagozatos korosztály fejlesztése pedig szinte teljes egészében megoldatlan. Az esetek nagy részében a szülők mentális állapota sem teszi lehetővé, hogy a gyermekek biztonságban érezhessék magukat és megfelelően szeretetteljes légkörben nevelődjenek.

Növekedett azok száma, akik párkapcsolati problémáik megoldása érdekében fordultak a pszichológushoz. Sok szülőpár viszonyát rontotta meg a több éve fennálló munkanélküliség, létbizonytalanság. Ennek következtében minimálisra csökkent a frusztrációs tolerancia.

Az előző évekhez képest gyakrabban fordult elő, hogy elvált anyák keresték fel a pszichológusokat annak érdekében, hogy az apák gyermekláthatáshoz való jogát korlátozhassák. Ezen esetekben nem igazolódott be az apa negatív hatása gyermekére, sokkal inkább jellemzőek az elvált felek között működő különböző okokra visszavezethető játszmák.

A pszichológusok munkáját minden esetben segítették a családgondozók és a gyógypedagógusok, akikkel az együttműködés segítette a problémakezelést.

A szolgálathoz fordulók heti két alkalommal vehetnek igénybe **jogi tanácsadást**. A tanácsadás keretében a jogász köz- és magánokiratokat értelmezett, az ügyfelek részére tájékoztatást adott jogi előírásokról, jogszabályokról, segítséget nyújtott

kisebb terjedelmű okiratok, illetve hivatalos beadványok megszerkesztéséhez, valamint szükség esetén az konzultált a családgondozóval.

Az intézmény keretein belül a családsegítő csoport **adósságkezelési tanácsadást** működtet. A gyermekjóléti szolgálat kliensei is egyre nagyobb számban veszik igénybe a tanácsadást. A szülők együttműködési készsége és fizetőképessége esetén az adósságkezelés segít a gyermekeket súlyosan veszélyeztető okok, mint lakhatás bizonytalansága, közüzemi szolgáltatások /fűtés, villany/ hiányának mérséklésében vagy megszüntetésében.

2011. évben adósságkezelésben 25 család részesült, ez 69 gyermeket érintett. Az év során 18 esetben vagy már sikerült a családnak közüzemi hátralékait rendeznie, vagy jelenleg is folyik az adósságkezelés. A tapasztalat szerint a családok egy részének nagy terhet jelent a közüzemi hátralékok fizetése mellett a havi számlák befizetése, illetve a banki hiteltartozások összegének megemelkedése. Ilyen esetekben a családok gyakran csak az egyik adósságot tudják fizetni. Problémát jelent még, hogy a család olyan alacsony jövedelemből él, ami a havi közüzemi díjak mellett a rezsihátralék összegének fizetését már nem teszi lehetővé. Ezért nem vonhatók be az adósságkezelésbe. Nem jellemző, hogy a szülők együttműködésének hiánya miatt nem sikerült a hátralék rendezése.

A szolgálat segítette ügyfeleit abban, hogy olyan tanácsadásokat és szolgáltatásokat is igénybe vegyenek, melyekre a szolgálat keretein belül nincs mód.

Az esetek jellegétől függően az ügyfeleket időpont egyeztetés, konzultáció után a családgondozók a

- Családvédelmi Szolgálat,
- Nevelési Tanácsadó,
- Egészségmegőrzési Központ,
- Gyermek- és Ifjúsági Mentálhigiénés Gondozó
- Pszichiátriai osztály és gondozó szakembereihez irányították.

A gyermekjóléti szolgálat **szervezési tevékenységének** keretében a veszélyeztetettség megelőzése érdekében észlelő- és jelzőrendszert működtet. Ez lehetővé teszi a gyermeket veszélyeztető okok feltárását, valamint az egyes gyermek veszélyeztetettségének időben történő felismerését. A jelzőrendszer tagjai alaptervékenységükből adódóan hatékonyan közreműködnek a veszélyeztetettség megelőzésében. A gyermek veszélyeztetettsége esetén kötelesek jelzéssel élni a gyermekjóléti szolgálatnál. A jelzőrendszer tagjaitól érkezett jelzések gyakorisága csaknem valamennyi szervezet részéről emelkedő tendenciát mutatott, mely a tankötelezettség elmulasztás miatt a közoktatási intézmények részéről jelent kiugróan magas számot.

A jelzőrendszer tagjaival való együttműködés folyamatos és kölcsönös volt. A jelzést tevőt a szolgálat a megtett intézkedésekről tájékoztatta. A családgondozók a kapcsolattartás során a gondozási-nevelési tervben meghatározott feladatokat rendszeresen egyeztették. A család és a jelzőrendszer tagjaival közösen megtartott esetkonferenciák beépültek a mindennapi családgondozói munkába. Ezek célja a gondozási tevékenység alatt jelentkező aktuális problémák felvetése, megbeszélése, azokra való megoldáskeresés volt. Ezzel elkerülhetővé vált a hatósági intézkedés abban az esetben, ha az érintettek együttműködési készségével az megelőzhető volt.

Az intézmény helyet adott a dunaújvárosi általános és középiskolák munkaközösségének, akik havonta tartották megbeszéléseiket. Ilyenkor mód nyílt arra is, hogy a családgondozók megbeszéljék a folyamatban lévő eseteket, fogadják az új jelzéseket, illetve részt vegyenek a munkaközösség által meghívott személyek előadásain.

A hatékony együttműködés keretein belül a szolgálat szakmaközi megbeszélést hívott össze előre meghatározott témakörben a védőnői szolgálattal, valamint az oktatási-nevelési intézményekkel.

A szolgálat 2011. március 28-án **Városi Gyermekvédelmi Tanácskozást** szervezett, melyen részt vett a város gyermekvédelmi rendszerében érintett valamennyi intézmény képviselője és szakembere.

A tanácskozás keretében

- Köller Péterné, a Gyermek Átmeneti Otthonának szakmai vezetője adott tájékoztatást az otthon működéséről, ellátási területéről, a bekerülés feltételeiről, valamint a megnyitástól eltelt időszak tapasztalatairól,
- Bodri Gáborné, a gyermekjóléti szolgálat szakmai vezetője beszámolt a tankötelezettség elmulasztásával és az iskoláztatási támogatás felfüggesztésével összefüggő tapasztalatokról,
- Kissné Fekete Éva intézményvezető tájékoztatta a jelenlévőket a gyermekjóléti szolgálat 2010. évi munkájáról és a jelzőrendszer tagjainak együttműködéséről.

A Dunaújvárosi Kistérség Többcélú Kistérségi Társulása által fenntartott **Gyermek Átmeneti Otthona** 2010. január 01-én nyitotta meg kapuit Nagykarácsonyban. Az otthon olyan 3-18 éves korú családban élő gyermekeket fogad, akik átmenetileg ellátás és felügyelet nélkül maradtak, vagy elhelyezés hiányában ezek nélkül maradnának, valamint akiknek ellátása a család életvezetési nehézségei miatt veszélyeztetett. A rászoruló gyermekeket ideiglenes jelleggel fogadja, ahol az életkorukhoz, egészségi állapotukhoz és egyéb szükségleteikhez igazodó, teljes körű átmeneti gondozást kapnak, azaz az otthon ideiglenesen helyettesíti a gyermek gondozásában akadályozott szülő gondoskodását.

A 2011. évben a gyermekjóléti szolgálat 10 gondozásban részesülő gyermeke élt a Gyermek Átmeneti Otthonában. Közülük 2 gyermek a 2010. évben, 8 gyermek pedig a 2011. évben került az otthonba.

A gyermekjogi képviselő kliensek számára való elérhetőségét a szolgálat az épület előterében kifüggesztette. Látogatásához, a kliensek fogadásához szobát biztosított.

Az intézmény szervezeti felépítéséből adódóan a gyermekjóléti szolgálat közösen szervezi **szabadidős programjait** a családsegítő szolgálattal, esetenként a Családok Átmeneti Otthonával.

A nyár folyamán a szolgálat 3 alkalommal táborozási lehetőséget tudott biztosítani gondozott gyermekeinek. Az ADRA Segélyszervezet külföldi önkéntesek bevonásával és a szolgálat közreműködésével a Szalki-szigeten, valamint Balatonlellén táboroztatott gyermekeket. A jól szervezett táborokban változatos programok és élmények várták őket. A tábor jól szolgálta a közösség alakítását, annak megtartó erejét, valamint a kommunikáció által a gyermekek nyelvtanulását is.

Az intézmény 2011. augusztus 23-án a hagyományosan megrendezésre kerülő nyár és szünidő búcsúztató **JÁTÉKFESZTIVÁLT** tartott, melynek keretében egész napos kézműves és sportfoglalkozásokra került sor.

Az év folyamán a továbbiakban is folytatódtak a havonta rendszeresen szervezett **kézműves foglalkozások**. A csoport meghatározó tagjaihoz újonnan belépő társak csatlakoztak. Hagyományteremtő céllal szervezett a szolgálat jeles ünnepekhez kapcsolódó játszóházat. Ezek az összejövetelek olyan közösségformáló szerepet töltenek be, amely a jó kortársközösség kialakítását, erősítését is szolgálja.

Határozott idejű programként szervezte a szolgálat a **gyermek nyári étkeztetését**. Az önkormányzat pályázati úton legfeljebb annyi gyermek után igényelhetett támogatást, ahány gyermeknek önerőből történő étkeztetését vállalja. Az önkormányzat 130 gyermek étkeztetését biztosította önerőből. A pályázat sikeres volt, így - 2011.június 27. és augusztus 26. között - **260 gyermek részesült meleg étkezésben**.

Az önkormányzat szerződést kötött egy vállalkozóval az étkeztetés biztosítására. A gyermekjóléti szolgálat felmérte a rászoruló gyermekeket, ezt követően a szolgálat adta át az étkezési jegyeket és folyamatosan koordinálta a programot a családok és szolgáltató között.

A nyári hónapokban is csak azok a gyermekek voltak jogosultak étkeztetésre, akik a tanév folyamán is. Ez sok feszültséget okozott, mert családon belül életkor szerint megosztotta a gyermekeket. Problémaként jelent meg, hogy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményből csak néhány forinttal kizoruló gyermekek a nyári étkeztetésből sem részesülhettek. Nőtt a nyáron ellátatlan, kallódó gyermekek száma, mert a szülők a napközis tábort vagy más tábort nem tudták kifizetni.

Az intézmény a **Magyar Élelmiszerbank Egyesülettel** 2011-ben is szerződést kötött a következő közös cél érdekében:

- *kapcsolatteremtés az országban felhalmozódó élelmiszerfeleslegek és az arra rászorulók között, ezzel elősegítve a szegénység és az éhezés csökkentését.*

Az élelmiszerbank maga közvetlenül nem oszt élelmiszert, hanem kizárólag a szegénység elleni küzdelemben tevékenységet folytató szervezeteken keresztül.

Az elmúlt évben az intézmény (családsegítés-gyermekjóléti szolgálat) 2 alkalommal osztott élelmiszert. A tartós élelmiszerek a következők voltak: 4240 kg liszt, 4480 kg spagetti, 553 kg keksz, 1200 kg kakaós italpor. A családok részéről évről évre növekszik az élelmiszerek iránti igény. Egyre több - eladósodott - **krízis helyzetben lévő éhező család jelenik meg a szolgálatnál**.

Néhány helyi vállalkozó is támogatta élelmiszerekkel – az intézmény közvetítésével – a rászoruló családokat. Közülük is kiemelkedik az a mezőgazdasági termelő, aki 200 zsák (6.000 kg) burgonyát adományozott.

Ilyen nagy mennyiségű élelmiszer mozgatását a szolgálat egyedül nem tudná elvégezni, rendszeresen önkéntes hajléktalan férfiak segítették a munkát.

Gyermekek átmeneti gondozása

Családok Átmeneti Otthona

Az Útkeresés Segítő Szolgálat által fenntartott Családok Átmeneti Otthona működésének alapját A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény, A személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működési feltételeiről szóló 15/1998 (IV. 30.) NM. rendelet, valamint A személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti alapellátások és gyermekvédelmi szakellátások térítési díjáról és az igénylésükhöz felhasználható bizonyítékokról szóló 133/1997. (VII. 29.) Kormányrendelet adja.

Ezen jogszabályi háttér alapján a Családok Átmeneti Otthona napi 24 órás munkarend szerint működő bentlakásos intézmény, amely alapellátás keretében a Gyvt. 51. § (3) bekezdése szerinti átmeneti gondozást alaptevékenységként biztosítja a gyermek és szülője, illetve várandós anya számára otthonszerű elhelyezés formájában. A Családok Átmeneti Otthona a megállapodásban foglaltak szerint biztosítja a szülő számára a gyermekével együttes lakhatást, segítséget nyújt a szülőnek gyermeke teljes körű ellátáshoz, gondozásához, neveléséhez, közreműködik a család otthontalanságának megszüntetésében, helyzetének rendezésében. Közreműködik - a szociális munka eszközeinek és módszereinek alkalmazásával és a szociális munka etikai kódexét betartva – a család otthontalanságának megszüntetésében. Mindezt komplex családgondozás keretében végzi. Az intézmény arra törekszik, hogy a családok önállóságát fokozza, önellátásukat elősegítse.

A krízishelyzetben lévő szülőt gyermekével, válsághelyzetben lévő várandós anyát, valamint a rendőrség kérésére családot azonnal befogad, míg helyzetük stabilizálódik. A 2011. évben 16 fő számára nyújtott az otthon krízishelyzetben azonnali ideiglenes elhelyezést.

Az intézmény az ellátás megkezdésekor minden ellátottal megállapodást köt. Az intézményi ellátás igénybevétele önkéntes, kérelemre vehető igénybe, ezért amennyiben a gyermek vagy a család helyzete rendeződik, az ellátás bármikor megszakítható.

A megállapodás szerint az intézményben lakó családok térítési díj fizetésére kötelezettek. A térítési díj összegét Dunaújvárosi Megyei Jogú Város Közgyűlésének 22/2010. (VI.25.) sz. Az önkormányzat fenntartásában működő szociális és gyermekjóléti intézményekről szóló rendelete határozza meg.

A szolgáltatást igénybe vevők jellemzői

A családok átmeneti otthonát igénybevevő családokra jellemző, hogy kapcsolatban állnak a gyermekjóléti szolgálattal, illetve ott kapnak tájékoztatást az intézményről. Emellett azonban magas azoknak a családoknak a száma is, akik közvetlenül az intézményt keresik fel. Az előző évhez viszonyítva megnőtt a környékbeli települések gyermekjóléti szolgálatainak érdeklődése az otthonban való elhelyezés iránt. Országos szinten 20 felett volt a megkeresések száma.

A fenntartó döntése alapján azonban az otthon csak dunaújvárosi családokat fogad.

2011. évben az előző évekkal ellentétben ez elhelyezést kiváltó elsődleges problémaként nem a szülők életvezetési problémái jelentek meg. Megháromszorozódott azoknak a családoknak a száma, akik kérelmeikben lakhatási

problémákra hivatkozva kérték elhelyezésüket. Krízis elhelyezésre 22 személy esetében került sor. Ugyanakkor közel megduplázódott azok száma is, akik családi konfliktus következtében költöztek az otthonba. Új problémaként jelent meg az elhelyezési kérelmekben a szülők egészségi probléma és a szülők szenvedélybetegsége. /1. ábra/

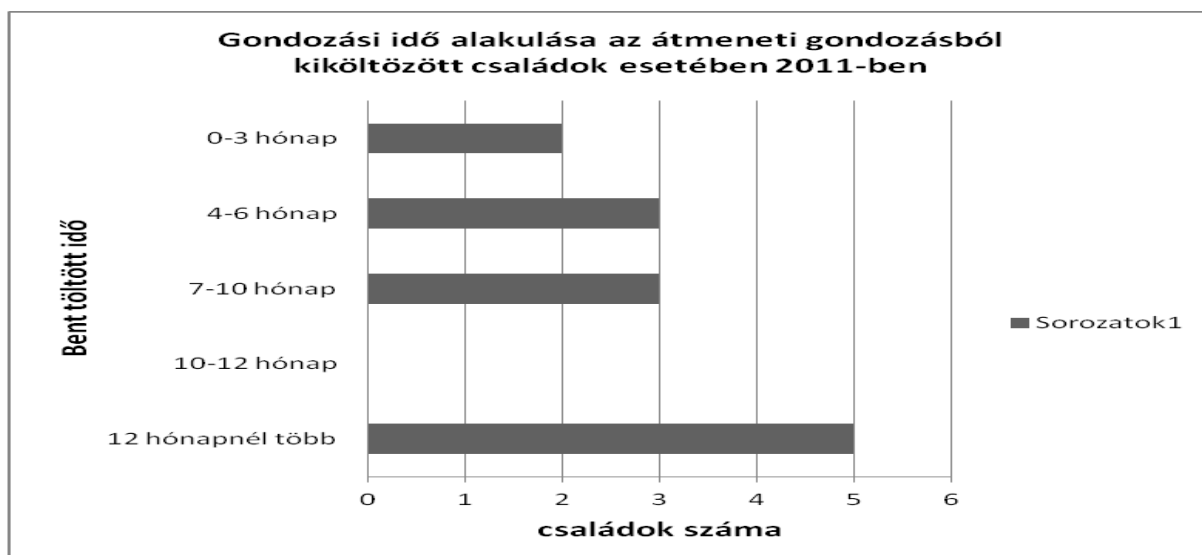
1. ábra

A 2011. év során 24 család vette igénybe a szolgáltatást, ez összesen 85 fő ellátását jelentette. Ebből 40 felnőtt és 45 gyermek. Az ellátást igénybevevő családok közül az év folyamán 13 család költözött ki. Az otthonból történő kilépés elsődleges formája továbbra is az albérletbe történő költözés maradt. 9 esetben költöztek az otthonból a családok albérletbe, két esetben visszatértek a családi környezetbe. A kiköltözés után 1 esetben sor került a szülői felügyeleti jog megváltoztatására, így a gyermek a másik szülőhöz került, az anya pedig a hajléktalan szállóra költözött. 1 család külföldre távozott. 2 család esetében került sor a gondozási idő letelte előtt a megállapodás felbontására, egyik esetben az együttműködés hiánya, a másik esetben a házirend többszöri súlyos megsértése miatt. Utóbbi esetben rendőrségi intézkedésre is sor került. Egy család maga kérte a megállapodás idő előtti felbontását. /2. ábra/

2. ábra

A 2011. évben az otthonban élő családok gondozási idejének hosszában kismértékű növekedés tapasztalható. Amíg az elmúlt évben 3 család esetében került sor az egy éven túli megállapodás hosszabbítására, addig 2011. évben ez 5 családot érintett. Ugyanakkor elmondható, hogy a családok nagyobb része /8 család/ 1 éven belül megoldja az elhelyezést kiváltó problémát. 2011. évben egyetlen család esetében sem került sor a törvényben meghatározott gondozási időn túli intézményi ellátásra /3. ábra/.

3. ábra

A családok megoszlása az intézményben töltött idő szerint azt mutatja, hogy a jelenlegi törvényi szabályozás által meghatározott maximális időtartam elegendő a problémák rendezésére.

Összességében elmondható, hogy a Családok Átmeneti Otthona folyamatosan nagy kihasználtsággal működik. Az éves **kihasználtság átlaga: 95 %**, ez 38 fő/napos igénybevételi átlagot jelent.

A szakmai munka tartalma

A szakmai munkát 1 fő csoportvezető-családgondozó, 3 fő családgondozó, 2 fő szakgondozó, illetve 1-1 fő megbízott tanácsadó - mentálhigiénés szakember és jogász - végzi.

A családgondozók közötti zavartalan együttműködés, információáramlás ún. „esemény átadó napló”, szóbeli megbeszélés /napi esemény átadás, közös ún. „team megbeszélések/ által biztosított. A délelőtti és a délutáni munkarendben egyaránt egy-egy fő családgondozó és egy-egy fő szakgondozó, az éjszakai munkarendben egy fő szociális segítő végzi a munkát.

Az otthonban élő családoknak van családgondozója, aki a napi, az intézményben végzendő munkája mellett kiemelt figyelmet fordít az adott család ügyeinek intézésére és szakmai segítésére. A családgondozók munkájuk során komplex szemléletet érvényesítenek, s a cél a család együtt tartása. Ugyanakkor azokban az

esetekben, amikor ez a cél nem elérhető, a család érdeke elé a gyermek érdeke kerül, s a családgondozó ennek megfelelően jár el.

A szakgondozók saját szakterületük ismereteivel segítik a szülőket a felmerülő egészségügyi problémák megoldásában pl.: különböző betegségek felismerése, beteg gyermek ápolásához kapcsolódó teendők, táplálkozási és egyéb szokások alakítása.

Az otthonban heti 5 órában pszichopedagógus foglalkozik a különböző problémákkal küzdő gyerekekkel és szüleikkel. A szakember útmutatása alapján a családgondozók segítik a gyermekeket a tanulásban. Ez elősegíti az iskolai sikerélmény megalapozását és a különböző kognitív képességek fejlesztését.

A lakók számára a családgondozók tartalmas programokat szerveznek. Az anyagi lehetőségek szűkösek, ezért a programok nem jöhethéneek létre külső támogatók segítségével nélkül, melyek részben az otthonban dolgozó szakemberek odaadó munkájának köszönhető. Az intézményben a szülők számára működik a Fitye klub, a Nyitott ajtók klub az Ötletelő klub, ahol a mindennapi élethelyzetekre, szituációkra található megoldást (pl.: álláskeresés, a gyermek ellátása, főzés, stb.). A gyermekek részére kreatív foglalkozásokat, játszóházat szerveztek a családgondozók, ahol fejleszthetik készségeiket, képességeiket.

Az intézmény a 2011. évben 1.405.195 Ft térítési díjat állapított meg, ebből 1.359.354 Ft került befizetésre. A térítési díjfizetési kötelezettség mellett a családokat ösztönöztük a minél nagyobb mértékű elő takarékoság összegyűjtésére. Ennek segítése érdekében az előző évekhez hasonlóan háztartási napló vezetését javasoltuk a családoknak, mellyel megteremthetik az anyagi stabilitásukat.

A 2011. évben az utolsó 6 évet tekintve folytatódott az elő takarékoság növekedése. Ebben az évben történt a legtöbb és legnagyobb mértékű befizetés növekedés. A családok elő takarékoság címén 1.018.710 Ft-ot fizettek be, amely 60 %-kal több a 2010. évhez képest. A kiköltözött családok 1.183.100 Ft-ot gyűjtöttek össze, ez családonként átlagosan 91.008 Ft elő takarékoságot jelent.

Összességében megállapítható, hogy a kialakított térítési díj szabályok nem megterhelőek a családok számára, jövedelmükből lehetőségük van tartalékok képzésére, amely nagymértékben segít a kiköltözésükben. /4. ábra/

4. ábra

Az otthon jó kapcsolatot ápol a társintézményekkel. Kiemelendő ezek közül az egészségügyi szolgáltatók, házi orvosok, védőnők, a Katica Óvoda és a Zengő-Bongó Bölcsőde. A 2011. évben folytatódott a nyitott ajtók program, melynek célja a szorosabb szakmai kapcsolat kialakítása a város oktatási-nevelési intézményeivel.

A felügyeleti szervek által végzett szakmai ellenőrzések

2011. szeptember 6-án Dunaújváros Megyei Jogú Város Jegyzője helyszíni ellenőrzés során vizsgálta a gyermekjóléti szolgálat működését. Megállapítást nyert, hogy a szolgálat a hatályos ágazati jogszabályoknak megfelelően működik.

2011. szeptember 8-án Dunaújváros Megyei Jogú Város Jegyzője helyszíni ellenőrzés során vizsgálta a Családok Átmeneti Otthona működését. Megállapítást nyert, hogy a Családok Átmeneti Otthona az irányadó jogszabályok szerint működik és szakmai programját végrehajtja.

Dunaújváros Megyei Jogú Város Közgyűlése 596/2011. (XII.15.) KGY. határozatával elfogadta a szakmai egységek törvényességi ellenőrzéséről készült megállapításokat.

Dunaújváros, 2012. március 23.

Tisztelettel:

Kissné Fekete Éva
intézményvezető